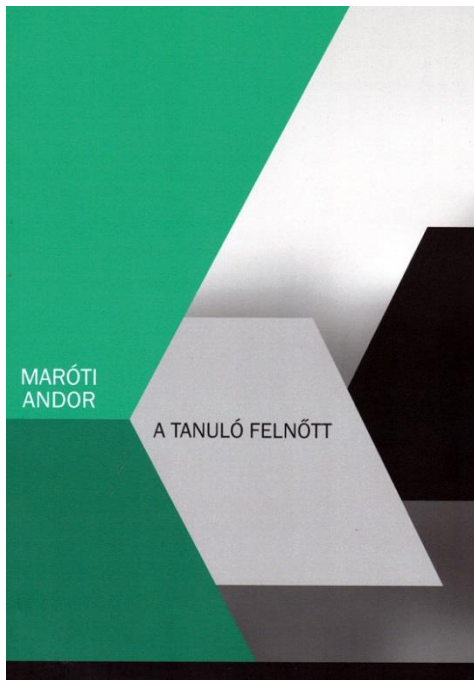

KRISZTIÁN Béla

A tanuló felnőtt

ELTE. Az Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány.
Budapest. 2015.

Az ismeretszerzés klasszikus utja, az egymástól tanulás az emberi közösség születésétől követhető. A tanulás/tanítás szerveződése évezredekken át befolyásolta az emberiség tudásának alakulását – egyben tükrözte az élethosszig tartó tanulás valóságának. A felnőttképzés elméletét tapasztalatok felhalmozódása, a munkamegosztás kiváltotta és kapcsolódó tudományok fejlődése, a társadalmi szervezettség alakulása – hogy csak ezeket említsük – a huszadik század teremtették meg. Az ehhez kapcsolódó folyamatok sokrétűek, történelmi korszakokon átívelőek, aktuális és stratégiai jellegük következtében mindig a figyelem középpontjában állnak. E folyamatok elméleti megközelítésében és gyakorlati hasznosításában évtizedek óta követhetjük Maróti Andor tudományos tevékenységét. Maróti Andor 1987-ben még *Az andragógia védelmében* című cikkében foglalkozott a felnőttképzés addig kevésbé ismert területével (a *Népművelés* 1987. 3. száma), új műve, *A tanuló felnőtt* ma tudományos megalapozottsággal, igényvel, kézzelfogható gyakorlatiassággal dolgozza fel a felnőttképzés és andragógia, a művelődés, önevelés kérdéseit.

A mű stratégiai aktualitását erősíti, hogy megjelenése idején került nyilvánosságra a World Economic Forum jelentése, amely a következő évtizedek munkaerőhelyzetével foglalkozik. A meglepő változások a munkavállalók/felnőttek képzését is érintik majd, a változások dinamikája felnőttképzés dinamikáját is igényli. Az alkalmazásra kész felnőttképzés elmélete és gyakorlata az elmúlt évtizedekben a hazai és külföldi ismeretek kutatásával, közzétételével

igen kimerítően áll rendelkezésre. Ennek ellenére hatékonysága egyenetlen, ami miatt fenntartásokkal kezelik.

A 19. századig a pedagógia az oktatási és nevelési folyamatban kizárólagos érvényű volt, fel sem merült, hogy a felnőttek tanításának eltérő szükségletei és sajátosságai lennének, mint a gyerekékének. Mint életkori meghatározás az andragógus kifejezés (androsz=férfi, felnőtt) előfordult, megalkotását egyesek Alexander Kapp (1833) német középiskolai tanárnak tulajdonítják. Több előfordulás mentén a diszciplína kibontakozását többek között Edward Lee Thorndike 1928-ban megjelent könyve, az Adult Learning is befolyásolta, aki a felnőttkori tanulást kutatta és írta le.

Az igazi fordulatot a felnőttképzésben a taylori tudományos vezetési elvek megjelenése majd a munkamegosztásból következő differenciált megközelítés jelentette („a kopernikuszi fordulat” Maróti-92). A szervezetfejlesztés komplex igénye, Taylor, Fayol, Mayo, Gantt, Frank és Lillian Gilbreth, a menedzserizmus amerikai megalapozódása majd globális szétterjedése, az 1940-es évek kutatásai meg a második világháború tapasztalatai, az európai újjáépítés, átrendeződés, a BRICS országok – hogy csak ezeket említsük - rámutattak az emberi kapcsolatok fontosságára és arra, hogy a szociális tényezőknek milyen befolyása van az emberek motiválásában.

Taylortól kezdődően határozott és bővülő tartalommal és formában helyezték előtérbe az emberi (humán) erőforrás, azaz a ma széles körben elfogadott értelmezés a szervezet alkalmazotti összességének megnevezésére. A foglalkoztatottak – elsősorban felnőttek – szervezeti, emberi tulajdonságaira is alapozó tanítási, motivációs rendszerének kialakításában más tényezők is megjelentek. A felnőttképzésnek átfogó elmélete nincs, a pedagógiára támaszkodva a tanulásközpontúságot figyelembe véve alkot praktikus elemeket adott helyzetekre. Nemzetközileg érzékelhető, hogy az európai (elsősorban német) megközelítésekben erőteljes a konkrét képzési orientáció, az angol nyelvű felnőttképzésben a súlypont szinte teljesen eltolódott a (z egész életen át tartó) tanulás felé.

A különböző felnőttképzési, andragógiai megközelítések nagy ivenrajzolódnak, tükrözik korszakuk és alkotójuk pedagógiai tudás-készletének, gazdasági és társadalmi összefüggés ismeretének, hasznosság-érdekeltségének.

[Malcolm Knowles](#) például a felnőtt-gyermek különbségére alapozva pedagógiai és andragógiai folyamatok között tesz különbséget.

Az andragógia területei a holland Michielse, és az ugyancsak holland T.T. ten Have felosztásában az általános és elméleti, az andragógia technológiai, az andragógia kutatási módszertan csoportosításban jelennek meg. Ide sorolódna a szak-andragógiák, az andragógika, az alapelvek, eszmék, módszerek együttese, az andragógia: a munka meg az andragológiai tudománya, amely az andragógiát és az andragógikát tanulmányozza.

Pöggeler szerint a felnőttképzés szervezett forma, meghatározott intézményekhez kapcsolódik. A felnőttképzés integrálja a tanulási célokat, a kínálatot és a módszerválasztást a felnőttek élet- és munkatapasztalataival és e tapasztalatok értékelésével. A képzést megfelelően kiképzett munkatársak végzik. A felnőttképzés mindenki számára hozzáférhető. A felnőttképzésben való részvétel önkéntes, a képzés a felnőttélet minden szakaszában lehetséges és szükséges.

A magyar andragógia sorsának alakulása sokszínű folyamat. Durkó Mátyás évtizedes munkássága alapján a magyar gazdaság teljesítményhiányára utalva megállapítja, hogy „a munka hatékonyságának, a termelékenységnek a növelése elsődlegesen és végső konzekvenciáiban a dolgozók műveltsége, ezáltal a képzés, nevelés, s ennek részeként a felnőttnevelés felé mutat”. Továbbá, „ennek megfelelően kell a permanens művelődés és nevelés szellemében korszerűsíteni a pedagógiát, és kell az andragógiát szakágai integrált egységében szemlélni. Az iskolarendszerű felnőttoktatást párhuzamosan kell kiépíteni a közoktatás minden szintjén, formájában és szervesen be kell illeszteni a közoktatás rendszerébe”.

Jost Reischmann „andragógia-központú” elméleti rendszerében andragógia a felnőttek élet-hosszig tartó ('lifelong') és az élet minden területére kiterjedő ('lifewide') tudománya. A felnőtt-tanulás két csoportja a/ a felnőttek intencionális (szándékos, célra irányuló) és nem intencionális (nem szándékos) tanulása.

Ma az andragógia rendszerében szerepel az iskolarendszerű felnőttoktatás, az emberi erőforráshoz kapcsolódó andragógia egyrészt a munkaerőpiachoz kapcsolódva másrészt arra a célra, hogy rendelkezésre álljon a szervezeti stratégiát támogató humán erőforrás, a szociális munka andragógiája, a kriminál andragógia, a tanácsadás andragógiája (mentor, tutor), hogy csak ezeket említsük, mert a felnőttképzés szükségletei új területeket is létrehozhatnak.

A hazai andragógia az 1960-as évektől – részben a munkás- és vezetőképzéstől, szervezetfejlesztéstől igényelt feladatok teljesítésével - szükségletté vált, amelyben a formák és tartalmak változatosságával jelentősközt a felnőttképzés számára.

A művelődés integráló szerepét hangsúlyozó Maróti Andor korábbi írásai nyomán nagyívű koncentrált gondolati egységbe foglalta azt, amit ma elvárunk az andragógiától és a tanuló felnőtt alatt értünk. Az izléses kiállítású munka arra koncentrál, amit ma alapként elvárhatunk a kérdéssel foglalkozóktól.

Megállapításai egy része ma már közhelynek számít, más-más formában megjelenő de azonos tartalmak innovatív megerősítései a felnőttképzéssel összefüggő tények tudatosításának. Fejezetei – a kérdés felvetésétől a rogersi tapasztalatokig – azt az andragógiai tudatosságot tükrözik, amellyel szerzőnk a felnőtt tanulás/képzés hatékonyságát munkásságával eddig is erősítette. A fejezetekhez illesztett irodalom célirányos továbbgondolkodásra készítet.

Kiindulása a mindenkor hasznos célorientált változás/változtatás szükségessége, a Változnia kell a művelődésnek az információs társadalomban? fejezet, amit részletezve fejt ki. A felvilágosító attitűd jelentősége, Az élethosszig tartó tanulás problémái, A pedagógiától távolodó andragógia, A tanuló felnőtt, A funkcionális analfabétizmus, Az idősek tanulásáról és tanításáról, a „Kopernikuszifordulat” a felnőttek tanításában, A résztvevő központúság, A csoportmunka módszerei, Az önirányító tanulásról, A távoktatásról, Felnőttképzés a posztmodern társadalomban, Rogers könyveit olvasva fejezetekben sűrítve adja át mindazt, amit ma az aktualitáson túlmutatva a tanuló felnőtt érdekében szükségesnek látunk.

Maróti Andor komplex szemléletmódjvizsgálандónak tartja az felnőttképzésben előfeltételekhez kötött tudásformákat, ezek együttese vezethet csak az andragógia teljességéhez. Újból figyelmeztet a pedagógia mint norma-és mint valóságtudomány andragógiában is értelmezhető voltára. A felnőttképzésben megjelenő képzési megoldások látszólag nem igényelnek teoretikus megfontolásokat. A felnőttképzés elméletének valamilyen halmaza természetesen kifejti a maga háttérhatását, de csak kivételesen nyújt

közvetlen cselekvési utmutatást. Még kevésbé garantálja a távlataiban pozitív következményeket.

A felnőttképzéssel foglalkozók döntéseiben ezért is játszik olyan nagy szerepet belső normarendszerük, felkészültségük és az, hogyan és milyen mélységben elemzik a felnőttek tanulását, csökkentve az elmélet és gyakorlat közti távolságot, növelve a képzés hatékonyságát (Maróti-202).